

Odeljenje za novinarstvo i komunikologiju Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu je sednici 9. oktobra 2025. godine imenovalo komisiju za pregled i ocenu prijave doktorske disertacije Snežane Bajčete u sastavu: prof. dr Ana Martinoli, profesorka Fakulteta dramskih umetnosti Univerziteta umetnosti, prof. dr Marko Nedeljković, vanredni profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, i prof. dr Aleksandra Krstić, redovna profesorka Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, mentorka. Nakon što je pregledala prijavu disertacije pod naslovom „Platformizacija novinarstva u Republici Srbiji: strukturni preduslovi i izazovi za profesiju“, Komisija podnosi sledeći

IZVEŠTAJ

o naučnoj zasnovanosti predložene teme za doktorsku disertaciju

Osnovni podaci o kandidatkinji

Snežana Bajčeta je rođena 1987. godine na Cetinju. Diplomirala je na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu, na odseku za novinarstvo i komunikologiju 2011. godine, sa prosečnom ocenom 8.98, a diplomski rad pod nazivom „Uloga televizije u razvoju „nove politike““ odbranila je ocenom 10. Master studije novinarstva završila je 2012. godine na istom fakultetu prosečnom ocenom 10, odbranivši rad „Dokumentarna TV reportaža „Biljeg Živka Nikolića““. Doktorske studije medija i komunikacija na Fakultetu političkih nauka upisala je u školskoj 2023/2024 godini. Do sada je uspešno položila sve ispite i stekla uslove da prijavi doktorsku disertaciju pod nazivom „Platformizacija novinarstva u Republici Srbiji: strukturni preduslovi i izazovi za profesiju“, u konsultaciji sa mentorkom prof. dr Aleksandrom Krstić.

Oblasti njenog naučnog interesovanja su novinarske studije, platformske studije, uporedni medijski sistemi, mediji i demokratija. Članica je *ECREA European Communication Research and Education Association*, kao i interdisciplinarnih istraživačkih mreža *OPINION* (CA21129 - What are Opinions? Integrating Theory and Methods for Automatically Analyzing Opinionated Communication). Bila je polaznica međunarodnih doktorskih škola: *ECREA European Media and Communication Doctoral Summer School* (Španija); *Euromedia Winter School 'Quality of European news ecology, European Media and Platform Policy' – The Euromedia Research Group*, Erasmus+ Programme of the European Union (Austrija); *Spring School & Research conference on Comparative Media Systems, 100 Years of Media Systems in Southeast Europe – the legacy of Yugoslavia*, Inter-University Center u saradnji sa *ECREA CEE Network* (Hrvatska).

Angažovana je kao saradnica u nastavi na Humanističkim studijama Univerziteta Donja Gorica u Podgorici (predmeti: Medijski sistemi, Javno mnjenje, Medijska istraživanja). Kao istraživačica i projektna koordinatorka učestvuje u međunarodnim naučnoistraživačkim projektima, istraživanjima u oblasti novinarstva i medija, kao i projektima usmerenim na unapređenje javnih politika u oblastima medija i novinarstva koji se realizuju u saradnji sa međunarodnim organizacijama, akademskim institucijama i organizacijama civilnog društva. Učestvuje i na

međunarodnim akademskim i stručnim konferencijama. Od 2023. godine je zaposlena u SHARE Fondaciji u Beogradu, gde sprovodi istraživačke i zagovaračke aktivnosti koje u fokusu imaju međuodnos digitalnih tehnologija i društva, uključujući oblasti evropskih digitalnih politika, digitalnih prava, i izazova medija u digitalnom okruženju na prostoru Zapadnog Balkana.

Spisak najznačajnijih objavljenih radova kandidatkinje:

Bajčeta, S. (2025). "Evropski digitalni konstitucionalizam: ka normama slobodnog novinarstva na odgovornim platformama", *Politički život*, 28. Beograd: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu i Centar za demokratiju, str:7-23.

Bajić, M. i Bajčeta, S (ur.) (2025). *Digitalne hronike. Decenija slobode i represije na internetu u Srbiji*. Beograd: SHARE Fondacija.

Bajčeta, S. (ur). (2024). *DSA, DMA, AIA and Western Balkans: Normative Foundation, Enforcement Mechanism and Institutional Framework*, Beograd: SHARE Fondacija.

Jarić, I; Balaban, D. and Bajčeta, S. (2022). (Mis)Use of Unnamed Sources in Media Reporting on Political Actors: The Role of the Media in the Populist Construction of the Enemies of the People. In: Dajč, H, Jarić, I. and Dobrovšak, Lj. (Eds.) *Contemporary Populism and Its Political Consequences. Discourses and Practices in Central and South-Eastern Europe*. ISBN 978-953-8404-16-0. Zagreb: Institute of Social Sciences Ivo Pilar. str: 203-212.

Milivojević, S; Ninković Slavnić, D. i Bajčeta, S. (2020). *Informisanje u digitalnom okruženju*. Beograd: Centar za medije i medijska istraživanja (CMMI) Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu.

Bajčeta, S. (2018). Novinarstvo i sjećanje – prikaz knjige. U: *CM: Communication and Media* XIII (42), ISSN 2466-5452. str: 157-164.

Babović, M; Bajčeta, S; Veličković, K; Petrović, D; Stefanović S i Cvejić, S. (2017). *Da li Like-uješ protest?* ISBN 978-86-89515-10-7. Beograd: SeConS grupa za razvojnu inicijativu.

Bajčeta, S. (2015). Globalno istraživanje novinarstva – prikaz knjige. u: *CM: Časopis za upravljanje komuniciranjem* X (35), ISSN 1452-7405. str: 135-140.

Bajčeta S. i Milošević I. (2015). Etički i profesionalni aspekti izveštavanja na nacionalnim televizijama. U: Veljanovski, R. (ur.) *Indikatori profesionalnog/neprofesionalnog ponašanja novinara i medija: Mogućnosti za poboljšanje stanja*. ISBN 978-86-84031-90-9. Beograd: Fakultet političkih nauka. str: 57-69.

Bajčeta S. i Milošević I. (2014). Medijski sadržaj između javnog i vlastitog interesa: Analiza dnevnog lista Blic i televizije Pink. u: *Mediji i komunikacije* I (1), ISSN 2336-9981. str: 421-436.

Bajčeta, S. (2012). Al Jazeera kao akter u međunarodnom komuniciranju. U: *CM: Časopis za upravljanje komuniciranjem* VII (25), ISSN 1452-7405. str: 31-44.

Predmet i cilj istraživanja

Predložena doktorska disertacija bavi se jednim od najaktuelnijih i teorijski najizazovnijih fenomena savremenih medijskih studija i novinarstva - procesom platformizacije društva i njegovim posledicama po novinarsku profesiju. Predmet istraživanja definisan je kao analiza strukturnog okvira platformizacije novinarstva u Republici Srbiji, sa posebnim fokusom na način na koji profesionalni kapaciteti novinarske zajednice, stanje novinarske industrije i normativni okvir oblikuju mogućnosti i ograničenja novinarske profesije u uslovima dominacije digitalnih platformi.

Predmet istraživanja je veoma jasno određen, teorijski utemeljen i društveno relevantan. Posebna vrednost teme ogleda se u povezivanju globalnih procesa platformizacije sa specifičnostima medijskog sistema Srbije, čime se prevazilazi dominantna tendencija u međunarodnoj akademskoj literaturi da se platformizacija analizira prvenstveno sa aspekta razvijenih zapadnih demokratija.

Tema obuhvata glavne tačke više naučnih disciplina, pre svega studija medija i novinarstva, studija platformi, sociologije profesija, političke ekonomije medija, medijske regulacije i digitalne komunikacije. Interdisciplinarni karakter teme predstavlja dodatni kvalitet predloženog istraživanja.

Opšti cilj disertacije je da objasni strukturni okvir platformizacije novinarstva u Srbiji i ispita kako strukturni preduslovi institucionalne transformacije novinarstva deluju na profesiju u platformskom društvu. Posebni ciljevi istraživanja obuhvataju: 1. profesionalnu dimenziju, odnosno ispitivanje profesionalnih kapaciteta novinarske zajednice u Srbiji i njene sposobnosti da u platformskom okruženju očuva osnovne funkcije novinarstva kao profesije od javnog interesa; 2. ekonomsku dimenziju, odnosno analizu stanja novinarske industrije i socio-ekonomskog položaja novinara u kontekstu promenjenih tržišnih uslova koje proizvode digitalne platforme, kao i 3. normativnu dimenziju, odnosno ispitivanje regulatornog i samoregulatornog okvira novinarstva u Srbiji i njegove sposobnosti da odgovori na izazove platformskog društva.

Komisija smatra da su ciljevi istraživanja jasno operacionalizovani, međusobno povezani i u potpunosti usklađeni sa predmetom istraživanja.

Teorijski okvir i glavne ideje disertacije

Teorijski okvir rada predstavlja jednu od njegovih najvećih vrednosti. Kandidatkinja polazi od savremenih teorija platformizacije društva koje razvijaju autori poput José van Dijck, Thomas Poell, Martijn de Waal i drugi, i u skladu sa tim konceptualizuje platformizaciju kao proces prodora infrastrukturnih, ekonomskih i normativnih logika platformi u različite sfere društvenog života.

Posebno značajna teorijska inovacija predložene doktorske disertacije jeste primena tri ključna aspekta platformizacije na novinarstvo: prvo, to je datafikacija ili transformacija novinarstva kroz sve veći značaj podataka, algoritama i metrike/merenja u proizvodnji, distribuciji i vrednovanju informacija, zatim komodifikacija kao koncept jačanja tržišnih logika koje novinarstvo sve više tretiraju kao robu, a sve manje kao javno dobro, i na kraju moderacija kao svojevrsna promena tradicionalnih uredničkih i uređivačkih funkcija usled sve većeg uticaja

platformi na vidljivost, distribuciju i dostupnost sadržaja. Glavna ideja rada je da platformizacija ne predstavlja samo tehnološku promenu, već duboku institucionalnu transformaciju novinarstva koja zahvata profesionalne norme, organizaciju rada, ekonomsku održivost i regulatorne mehanizme. U ovom smislu, kandidatkinja uspešno povezuje teorije platformizacije sa teorijama profesija, institucionalizma i političke ekonomije medija, čime obezbeđuje snažnu konceptualnu osnovu za buduće istraživanje.

Osnovno istraživačko pitanje disertacije glasi: Na koji način se novinarska profesija transformiše u platformskom društvu i koji strukturni činioci usmeravaju pravac te transformacije u Republici Srbiji?

Postavljena je jedna opšta i tri posebne hipoteze. Glavna hipoteza je da je razvoj novinarske profesije u platformskom društvu određen strukturnim okvirom novinarstva, odnosno da preduslovi novinarstva u Srbiji deluju ograničavajuće na novinarsku profesiju u platformskom ekosistemu.

Posebne hipoteze

H1: Skromni profesionalni kapaciteti i dometi novinarske zajednice u Srbiji predstavljaju prepreku za ostvarivanje društvene uloge novinarstva u platformskom okruženju.

H2: Nedovoljna razvijenost novinarske industrije i socio-ekonomski izazovi novinara u Srbiji ograničavaju održivost modela poslovanja i rada u uslovima koje uspostavljaju platforme.

H3: Normativni okvir za novinarstvo u Srbiji nedovoljno je razvijen i ne pruža odgovarajuću osnovu za izazove novinarske profesije usled ekspanzije platformi.

Komisija smatra da su hipoteze teorijski zasnovane, empirijski proverljive i logički izvedene iz postavljenog teorijskog okvira.

Metodologija istraživanja

Predložena metodologija predstavlja jasan, dobro utemeljen i istraživački precizan pristup. Kandidatkinja u svom radu predviđa različite metode istraživanja. Najpre, planira pažljivu sistematsku analizu relevantnih teorijskih pristupa platformizaciji, novinarstvu i institucionalnim promenama. Na osnovu sekundarne analize podataka planira da sprovede analizu postojećih istraživanja, studija, monitoringa, izveštaja i analiza javnih politika u Srbiji i međunarodnom okruženju. U kvantitativnom istraživačkom pogledu, planirano je anketno istraživanje među novinarima u Srbiji, kao i analizu sadržaja pre svega regulatornih i samoregulatornih dokumenata, uključujući i propise Evropske unije, nacionalno zakonodavstvo, profesionalne kodekse i druga relevantna normativna dokumenta. Poseban metodološki doprinos disertacije je i predloženo kvalitativno istraživanje koje obuhvata polustrukturisane intervju sa predstavnicima novinarske zajednice. Ovako pažljiva i temeljna kombinacija kvantitativnih i kvalitativnih metoda omogućava bolji rad sa podacima i povećava validnost i kredibilitet predloženog istraživanja.

Očekivani naučni i društveni doprinos

Naučni doprinos disertacije može se sagledati na nekoliko nivoa. Rad uvodi koncept platformizacije u proučavanje novinarstva u Srbiji i razvija originalan model za analizu odnosa između platformi i novinarske profesije. Kandidatkinja operacionalizuje profesionalnu, ekonomsku i normativnu dimenziju platformizacije novinarstva i povezuje ih u jedinstveni analitički okvir. U pogledu empirijskog doprinosa, kandidatkinja će prikupiti originalne empirijske podatke o percepcijama novinara i profesionalne zajednice u Srbiji, što predstavlja značajan doprinos studijama medija i novinarstva u Republici Srbiji. Integracija ankete, intervjua i analize sadržaja predstavlja primer odličnog metodološkog dizajna koji može da posluži i kao model za buduća istraživanja u oblasti medija i komunikacija.

U pogledu društvenog značaja istraživanja, rezultati disertacije mogu da doprinesu unapređenju medijskih politika, razvoju regulatornih i samoregulatornih mehanizama, prilagođavanju profesionalnih standarda novinarstva digitalnom dobu, oblikovanju obrazovnih programa za novinare, jačanju profesionalne autonomije novinarstva, kao i boljem razumevanju uticaja digitalnih platformi na novinarstvo, slobodu medija i demokratiju. Poseban značaj rada ogleda se u činjenici da istražuje platformizaciju iz perspektive Srbije i njenog perifernog, zarobljenog medijskog tržišta, što predstavlja retko istraženu oblast u međunarodnoj i domaćoj naučnoj literaturi.

Predložena struktura disertacije

1. Uvodna razmatranja

- 1.1. Uvod u problem
- 1.2. Teorijski okvir i polazne hipoteze
- 1.3. Metodologija
- 1.4. Naučni i društveni doprinos rada

2. Platforme i platformizacija društva

- 2.1. Konceptualno određenje pojma
- 2.2. Teorijsko interdisciplinarno polazište koncepta
- 2.3. Platformsko društvo
- 2.4. Tri dimenzije platformizacije društva
 - 2.4.1. Tehnološka dimenzija
 - 2.4.2. Ekonomska dimenzija
 - 2.4.3. Normativna dimenzija
 - 2.4.3.1. Upravljanje na platformama
 - 2.4.3.2. Upravljanje platformama

3. Platformizacija novinarstva

- 3.1. Tehnološko-ekonomsko teorijsko pozicioniranje savremenog novinarstva i normativne dileme
 - 3.1.1. Novinarstvo u tehnološkim ključu
 - 3.1.2. Novinarstvo u ekonomskom ključu
 - 3.1.3. Novinarstvo u normativnom ključu
- 3.2. Tri aspekta platformizacije novinarstva
 - 3.2.1. Datafikacija novinarstva
 - 3.2.2. Komodifikacija novinarstva
 - 3.2.3. Moderacija novinarstva

4. Novinarska profesija u platformskom ekosistemu

- 4.1. Novinarstvo između *profesije*, *profesionalizacije* i *profesionalizma*
- 4.2. Tri strukturna izazova novinarske profesije u platformskom ekosistemu
- 4.3. Institucionalna promjena novinarske profesije u platformskom društvu

5. Platformizacija novinarske profesije u Republici Srbiji – nalazi istraživanja

5.1. Profesionalna dimenzija

5.2. Ekonomska dimenzija

5.3. Normativna dimenzija

6. Diskusija: Od digitalnog do platformskog novinarstva u Republici Srbiji

7. Zaključna razmatranja

8. Literatura

U uvodnom poglavlju se teorijski pozicionira i istraživački obrazlaže problem doktorske disertacije. Ovaj segment objašnjava značaj i aktuelnost teme, postavlja istraživačko pitanje i polazne hipoteze. Pored definisanja okvira istraživanja platformizacije novinarske profesije u Srbiji, u poglavlju se objašnjava metodologija rada, uključujući i izazove i ograničenja istraživačkog dometa. Ovo poglavlje ukazuje na naučni i društveni doprinos disertacije.

Drugo poglavlje razrađuje teorijsko i konceptualno određenje platformizacije društva. Prvo se definiše pojam platformizacije, a zatim se nudi pregled interdisciplinarnog teorijskog polazišta koncepta. Obrazlaže se pojam platformskog društva, kao ključna savremena konceptualna referenca koja problematizuje odnos tehnologije i društva. Takođe, detaljno se analiziraju tri ključne dimenzije platformizacije – tehnološka, ekonomska i normativna.

Treće poglavlje fokusira se na specifične procese platformizacije u novinarstvu. Prvo se kroz tehnološki, ekonomski i normativni ključ teorijski pozicionira savremeno novinarstvo i objašnjavaju dileme koje proizlaze iz njegovog funkcionisanja u platformskom okruženju. U nastavku se razrađuju tri glavna aspekta platformizacije novinarstva: datafikacija, koja ukazuje na centralnu ulogu podataka; komodifikacija, koja naglašava tržišne logike u novinarskom radu; i moderacija, koja problematizuje pitanje uređivanja u platformskom dobu.

Četvrto poglavlje razmatra kako platformizacija mijenja novinarsku profesiju. Analizira se odnos između pojmova profesija, profesionalizacija i profesionalizam, a zatim se identifikuju tri strukturna izazova s kojima se novinarstvo suočava u platformskom ekosistemu.

U petom poglavlju se predstavljaju nalazi empirijskoj istraživanja sprovedenog u Republici Srbiji. Analiza je strukturisana kroz tri dimenzije: profesionalnu, ekonomsku i normativnu. U profesionalnoj dimenziji ispituje se kapacitet novinarstva i novinarske zajednice u Srbiji da ostvaruje društvenu ulogu profesije. U ekonomskoj se razmatra održivost novinarske industrije u Srbiji i položaj novinara u uslovima koje nameću platforme. U normativnoj dimenziji istražuje se adekvatnost regulatornog i samoregulatornog okvira za novinarstvo u Srbiji kao i referentnog evropskog okvira, za suočavanje sa izazovima platformskog društva.

Diskusija u šestom poglavlju kritički preispituje proces transformacije od digitalnog do platformskog novinarstva, pri čemu se naglašavaju specifičnosti konteksta Srbije, ali i ukazuje na univerzalne obrasce koji se mogu pratiti i u drugim društvima.

Zaključak sumira ključne uvide i potvrđuje ili odbacuje postavljene hipoteze. Ukazuje se na doprinos disertacije razumijevanju odnosa novinarske profesije i platformi, kao i na praktične implikacije za novinarsku zajednicu, industriju, digitalne i medijske politike u Srbiji. Takođe se identifikuju pravci za buduća istraživanja platformizacije novinarstva.

Zaključak i predlog Komisije

Komisija ocenjuje da je predložena tema doktorske disertacije „Platformizacija novinarstva u Republici Srbiji: strukturni preduslovi i izazovi za profesiju“ kandidatkinje Snežane Bajčete naučno zasnovana, teorijski utemeljena, metodološki razrađena i društveno opravdana. Predmet istraživanja je jasno definisan, ciljevi su precizno postavljeni, hipoteze su proverljive, metodološki postupak je adekvatan, a očekivani naučni i društveni doprinos značajan za razvoj studija medija i novinarstva.

Komisija smatra da predložena tema ispunjava sve uslove predviđene pravilima doktorskih studija i predlaže Nastavno-naučnom veću Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu da Snežani Bajčeti odobri izradu doktorske disertacije pod navedenim naslovom.

Prof. dr Ana Martinoli, Fakultet dramskih umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu

Prof. dr Marko Nedeljković, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Prof. dr Aleksandra Krstić, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Spisak selektivne literature:

Abbott, K.W. i Snidal, D. (2009). The Governance Triangle: Regulatory Standards Institutions and the Shadow of the State. u: Mattli, W i Woods, N. (ur.) *The Politics of Global Regulation*. Princeton i Oxford: Princeton University Press. 44-88.

Adner, P. (2017). Ecosystem as Structure: An Actionable Construct for Strategy. *Journal of Management*. 43 (1). 39-58.

Ahva, L. i Steensen, S. (2020). Journalism Theory. u: Wahl-Jorgensen, K. i Hanitzsch, T. (ur.) *The Handbook of Journalism Studies*. 2nd edition. London i New York: Routledge. 38- 54.

Alaimo, C. i Kallinikos J. (2017). Computing the Everyday: Social Media as Data Platforms. *The Information Society*. 33(4). 175-191.

Alaimo, C; Kallinikos, J. i Vallderama-Venegas, E (2019). Platforms as service ecosystems: lessons from social media. *Journal of Information Technology*. 35(1).1-46.

Albarran, A.B. (2010). *The Media Economy*. New York i London: Routledge.

Ashley, S. D. (2011). Ideology of the Air: Communication Policy and the Public Interest in the United States and Great Britain. 1896-1935. Doktorska disertacija.

Bain, J.S. (1956). *Barriers to New Competition*. Cambridge: Harvard University Press

Baldini, T.B; Túñez-López, M. i Báez, A.B. (2021). Public Service Media in the Age of Platformization of Culture and Society. u: Túñez-López, M; Campos-Freire, F. i Rodríguez-Castro, M. (ur.) *The Values of Public Service Media in the Internet Society*. Switzerland: Palgrave Macmillan. 45-58.

Baldwin, C.Y. i Woodard, C.J. (2009). The architecture of platforms: a unified view. u: Gawer, A. (ur.) *Platforms, Markets and Innovation*, Cheltenham, UK i Northampton, MA, USA: Edward Elgar.

Bannerman, S. i Haggart, B. (2015). Historical Institutionalism in Communication Studies. U: *Communication Theory*. 25(1). 1-22.

Barbrook, R. i Cameron, A. (1996). The Californian ideology. *Science as Culture*. 6(1). 44–72.

Bell, D. (1999) [1973]. *The Coming of Post-industrial Society. A Venture in Social Forecasting*, New York: Basic Books, 3rd edn.

Boczkowski, P. J. (2004). *Digitizing the News. Innovation in Online Newspapers*. Cambridge, London: The MIT Press.

- Bonini, T. i Gandini, A. (2019). "First Week Is Editorial, Second Week Is Algorithmic": Platform Gatekeepers and the Platformization of Music Curation. *Social Media + Society*. 1-11.
- Borden, S. L. (2007). *Journalism as Practice: MacIntyre, Virtue Ethics and the Press*. England i USA: Ashgate Publishing.
- Bounegru, L. i Gray, J. (ur.) (2021). *The Data Journalism Handbook. Towards a Critical Data Practice*. Amsterdam: Amsterdam University Press
- Bourdieu, P. (1993). *The Field of Cultural Production*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. (1998). *On Television*. New York: New Press.
- Bozdag, E. (2013). Bias in algorithmic filtering and personalization. *Ethics and Information Technology*. 15(3). 209-227.
- Burke, K. (1966). *Language As Symbolic Action: Essays on Life, Literature and Method*. US: University of California Press.
- Carey J.W. (1969). The Communications Revolution and the Professional Communicator. *The Sociological Review*. 13. 23–38.
- Carlson, M. i Lewis, S.C. (2015). *Boundaries of Journalism. Professionalism, Practice and Participation*. Abingdon: Routledge
- Carlson, M. i Lewis, S.C. (2018). Temporal reflexivity in journalism studies: Making sense of change in a more timely fashion. *Journalism*. 1-9.
- Carlson, M. (2015). The Robotic Reporter. *Digital Journalism*. 3 (3). 416–431.
- Castells, M. (2000b). *Informacijsko doba. Ekonomija društvo i kultura. Moć identiteta. Svezak II*. Zagreb: Golden marketing.
- Castells, M. (2000c). *Informacijsko doba. Ekonomija društvo i kultura. Kraj tisutljeća. Svezak III*. Zagreb: Golden marketing.
- Castells M. (2009). *Communication Power*. New York: Oxford University Press.
- Celeste, E. (2019). Digital constitutionalism: a new systematic theorisation. *International Review of Law, Computers & Technology*. 1-24.
- Celeste, E. (2023). *Digital Constitutionalism. The Role of Internet Bills of Rights*. London i New York: Routledge.
- Champlin, D. P. i Knoedler, J. T. (2006). The Media, the News and Democracy: Revisiting the Dewey Lippmann Debate. *Journal of Economic Issues*. 40 (1). 135-152.
- Chong, D i J. N. Druckman (2007a). Framing Theory. u: *Annual Review of Political Science*. 10. 103-126.
- Chong, D i J. N. Druckman (2007b). A Theory of Framing and Opinion Formation in Competitive Elite Environments. u: *Journal of Communication*. 57. 99–118.

- Conboy, M. (2020). Journalism History. u: Wahl-Jorgensen, K. i Hanitzsch, T. (ur.) *The Handbook of Journalism Studies (Second Edition)*. New York i London: Routledge. 21-37.
- Constantinides, P; Henfirdsson, O; and Parker, G. (2018). Platforms and infrastructures in the digital age. *Information Systems Research*. 29(2). 381–400.
- Cortada, J. (2000). *21st Century Business. Managing and Working in the New Digital Economy*. London: Pearson Education.
- Craft, S. i Davis, C.N. (2016). *Principles of American journalism: An introduction*. 2nd edn. New York: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Clerwall, C. (2014). Enter the Robot Journalist. Users' perceptions of automated content. *Journalism Practice*. 8(5). 519–531.
- De Gregorio, G. (2022). *Digital Constitutionalism in Europe. Reframing Rights and Powers in the Algorithmic Society*. UK: Cambridge University Press.
- Deilen, M. i Wiesche, M. (2021). The Role of Complementors in Platform Ecosystems. *Wirtschaftsinformatik 2021*. Proceedings. 5.
- Deuze, M. (2001). Online Journalism: Modeling the First Generation of News Media on the World Wide Web. *First Monday*. 6 (10).
- Deuze, M. (2005). What Is Journalism? Professional Identity and Ideology of Journalists Reconsidered. *Journalism*. 6(4). 442-464.
- Dewey, J. (1927). *The public and its problems*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Domingo, (2008). Inventing Online Journalism: A Constructivist Approach to the Development of Online News. u Paterson, C. i Domingo, D (ur.) *Making Online News. The Ethnography of New Media Production*, New York: Peter Lang. 15-28.
- Domingo, D; Quandt, T; Heinonen, A; Paulussen, S; Singer, J.B. i Vujnovic, M. (2008). Participatory journalism practices in the media and beyond. An International comparative of initiatives in online newspapers. *Journalism Practice*. 2(3). 326–342.
- Donsbach, W. (2010). Journalists and Their Professional Roles. u: Allan, S. (ur.) *The Routledge Companion to News and Journalism*. London i New York: Routledge. 38-48.
- Doyle, G. (2002). *Understanding Media Economics*. London: Sage.
- Ducatel, K et al. (2002) *The Information Society in Europe: Work and Life in an Age of Globalization*. US: Rowman & Littlefield Publishers
- Dupagne, M. i Green, R.J. (1996). Revisiting the Principle of Relative Consistency: Consumer Mass Media Expenditures in Belgium. *Communication Research*. 23(5). 612-635.
- Durkheim, E. (1893). *The division of labor in society*. New York: Free Press.
- Đorđević, J. (2009). *Postkultura: Uvod u studije kulture*. Beograd: Clio.
- Eldridge II, S.A; Hess, K; Tandoc Jr, E.C. (2020). *Definitions of Digital Journalism (studies)*. London and New York: Routledge.

- Emerson, R.M. (1962). Power-Dependence Relations. *American Sociological Review*. 27(1). 31-41.
- Evans, D.S. (2003). The antitrust economics of multi-sided platforms markets. *Yale Journal on Regulation*, 20, 325–382.
- Evans, D.S. i Schmalensee, R. (2016). *Matchmakers. The New Economics of Multisided Platforms*. Boston: Harvard Business School Publishing.
- Fairclough, N. (1995) *Critical Discourse Analysis*, US: Addison Wesley.
- Feenberg, A. (2022). *Transforming Technology. A Critical Theory Revisited*. Oxford: Oxford University Press.
- Fishman, D.A. (2010). Review and Criticism: Research Pioneer Tribute—Rethinking Marshall McLuhan: Reflections on a Media Theorist. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 50(3), 567-574.
- Fiske, J. (1987). *Television Culture*. London: Methuen.
- Frabetti, F. (2015). *Software Theory. A Cultural and Philosophical Study*. London, New York: Rowman and Littlefield.
- Freedman, D. (2002). A "Technological Idiot"? Raymond Williams and Communications Technology. *Information, Communication & Society*, 5(3), 425-442.
- Frenken, K. i Schor, J. (2017). Putting the sharing economy into perspective. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 23, 3-10.
- Fuchs, C. i Sandoval, M. (2014). *Critique, Social Media and the Information Society*, London i New York: Routledge.
- Fuchs, C. i Unterberger, K. (2021). *The Public Service Media and Public Service Internet Manifesto*. London: University of Westminster Press.
- Galtung, J. i Ruge, M. H. (1965). The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in four Norwegian newspapers. *Journal of Peace Research*, 2(1), 64–91.
- Gawer, A. (2014). Bridging differing perspectives on technological platforms: Toward an integrative framework. *Research Policy*, 43(7). 1239-1249.
- Ghazawneh, A., i Henfridsson, O. (2013). Balancing platform control and external contribution in third-party development: The boundary resources model. *Information Systems Journal*. 23(2). 173–192.
- Gehl, R.W. (2011). The archive and the processor: The internal logic of Web 2.0. *New Media & Society*, 13 (8), 1228-1244.
- Giddens, A. (1984). *The constitution of society: Outline of the theory of structuration*. Cambridge: Polity Press.
- Gillespie, T. (2015). Platforms intervene. *Social Media + Society*. 1(1). 1-2.

- Gillespie T. (2016). Governance of and by platforms. u: Burgess J, Poell T, Marwick A. (ur.)
- Gillespie, T; Aufderheide, P; Carmi, E; Gerrard, Y; Gorwa, R; Matamoros-Fernández, A; Roberts, S.T; Sinnreich, A. (2020). Expanding the debate about content moderation: scholarly research agendas for the coming policy debates. *Internet Policy Review*. 9 (4). 1-30.
- Gillmor, D. (2006). *We the Media: Grassroots Journalism by the People, for the People*. Beijing; Sebastopol: O'Reilly.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*, US: Harvard University Press
- Goodin, R. i Klingemann, H. (1996). *A New Handbook of Political Science*, UK: Oxford University Press.
- Gorwa, R. (2019). What is Platform Governance? *Information, Communication & Society*. 22 (6). 1-18. *Encyclopedia of Communication*. Oxford: Oxford University Press.
- Habermas, J. (1969). *Javno mnenje*. Beograd: Kultura.
- Habermas, J. (1974) [1965]. The Public Sphere: An Encyclopedia Article. *New German Critique*. 3 (Autumn). 49-55.
- Habermas, J. (2006) [1987]. *Theory of Communicative Action, Volume Two: Lifeworld and System: A Critique of Functionalist Reason*. UK: Polity Press.
- Hall, S. (1997). The centrality of culture: notes on the cultural revolutions of our time, u: Thompson, K. (ur.) *Media and Cultural Regulation*. London: Open University.
- Hall, P.A. i Taylor R.C.R. (1996). Political Science and the three new Institutionalisms. u: *Political Studies*. 44 (4). 936-957.
- Hallin, D. C. i Mancini, P. (2004). *Comparing media systems: Three models of media and politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hallin, D. C. i Mancini, P. (2012). *Comparing Media Systems Beyond the Western World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hanitzsch, T. i Örnebring, H. (2020). Professionalism, Professional Identity and Journalistic Roles. u: Wahl-Jorgensen, K. i Hanitzsch, T. (ur.) *The Handbook of Journalism Studies: Second Edition*. New York i London. 105-122.
- Hanitzsch, T; Hanusch, F; Ramaprasad, J. i De Beer, A.S. (2019). *Worlds of Journalism. Journalistic Cultures Around the Globe*. New York: Columbia University Press.
- Hanseth, O. (2010). From Systems and Tools to Networks and Infrastructures-from Design to Cultivation: Towards a Design Theory of Information Infrastructures. u: Holmstrom, J, Wiberg, M, Lund, A. (ur.) *Industrial Informatics Design, Use and Innovation. Perspectives and Services*. Hershey, New York: information Science Reference. 122-156.
- Hardy, J. (2012). Comparing Media Systems. u: Esser, F. i Hanitzsch, T. (ur) *The Handbook of Comparative Communication Research*, ICA Handbook Series. London i New York: Routledge. 185-207.

- Hendonvirta, V. (2022). *Cloud Empires. How Digital Platforms are Overtaking the State and How We Can Regain Control*. Cambridge, London: The MIT Press.
- Helberger, N. (2020). The Political Power of Platforms: How Current Attempts to Regulate Misinformation Amplify Opinion Power. *Digital Journalism*, 1-13.
- Hermida, A. (2010) Twittering The News: The Emergence of Ambient Journalism. *Journalism Practice*. 4(3). 1-12.
- Hermida, A; Domingo, D. Heinonen, A.A; Paulussen, S; Quandt, T; Reich, Z; Gurion; B; Singer, J.B i Vujnovic, M. (2011). The Active Recipient: Participatory Journalism Through the Lens of the Dewey-Lippmann Debate. International Symposium on Online Journalism 2011. University of Texas, Austin.
- Hutchby, I. (2001a). *Conversation and technology: From the telephone to the internet*. Malden: Blackwell.
- Hutchby, I. (2001b). Technologies, texts and affordances. *Sociology*, (35) 441–456.
- Hyvärinen, H. i Beck, R. (2018). Emotions Trump Facts: The Role of Emotions in on Social Media: A Literature Review. *Proceedings of the 51st Hawaii International Conference on System Sciences*. 1979-1806.
- Innis, H.A. (1986). *Empire & Communications (Edited by David Godfrey)*. Toronto: Press Porcepic Limited.
- Innis, H.A. (2008). *The Bais of Communication. Second Edition*. Toronto: University of Toronto Press.
- Jarvis, J. (2021). Statement to the Judiciary subcommittee on antitrust. Medium, 13 February. <https://medium.com/whither294news/statement-to-the-judiciary-subcommittee-on-antitrust-54ffbc4d8b2e>
- Jenkins, H. (2015). Introduction. u: Jenkins, H, Ito, M, boyd d. (ur). *Participatory Culture in a Networked Era*. Cambridge: Policy Press. 1-31.
- Jin, D.Y. (2017). *Digital Platforms, Imperialism and Political Culture*. London, New York: Routledge.
- Jovanovic, M; Kostić, N; Sebastian, I.M. i Sedej, T. (2022). Managing a blockchain-based platform ecosystem for industry-wide adoption: The case of TradeLens. *Technological Forecasting & Social Change*. 184. 1-15.
- Klapper, J.T. (1960). *The effects of mass communication*. US: Free Press
- Klinger, U. i Svensson, J. (2015). The emergence of network media logic in political communication: A theoretical approach. *New Media and Society*. 17(8). 1241-1257.
- Koh, T. K i Fichman, M. (2014). Multi-Homing Users' Preferences for Two-Sided Exchange Networks. *MIS Quarterly*. 38 (4). 977–996.
- Kovach, B. i Rosenstiel, T. (2021). *The Elements of Journalism. What Newspeople Should Know and the Public Should Expect. Revisited and updated 4th Edition*. New York: Crown.

- Krstić, A. (2023). Digital transformation of journalism and media in Serbia: What has gone wrong? *Journalism*, 0(0). 1–17.
- Krstić, A. i Jović, N. (2023). Kako se novinari u Srbiji bore sa onlajn napadima – normalizacija digitalnog nasilja kao posledica izostanka institucionalne podrške. *Politički život*. 24. 27-39.
- Krstić, A. (2022). Disciplinovanje lokalnih medija u Srbiji: mehanizmi pritisaka, pretnji I političko-ekonomske instrumentalizacije. U: Kljajić, V. i Kulić, M. (ur.) *Novinarski I medijski identitet u doba krize – zbornik radova sa 11. naučne konferencije Verodostojnost medija*. Univerzitet u Beogradu: Fakultet političkih nauka. 11-26.
- Kumar, K. (1995). *From Post-industrial to Postmodern Society: New Theories of the Contemporary World*, US: Blackwell.
- Kunczik, M. i Zipfel, A. (2006) *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert
- Latour, B. (2005). *Reassembling the Social. An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Lechner, F. J. (2012). *The Netherlands: Globalization and National Identity*. London i New York: Routledge.
- Levine, D.P. (2001). *Normative Political Economy. Subjective freedom, the market, and the state*. London i New York: Routledge.
- Lewis, S.C. i Westlund, O. (2015). Actors, Actants, Audiences, and Activities in Cross-Media News Work. *Digital Journalism*, 3(1). 19-37.
- Lievrouw, L.A. (2014). Materiality and Media in Communication and Technology Studies: An Unfinished Project. u: Gillespie, T; Boczkowski, P.J. i Foot, K.A. (ur.) *Media Technologies. Essays on Communication, Materiality, and Society*. Cambridge i London: The MIT Press. 21-51.
- Lindblom, T; Lindell, J i Gidlund, K. (2022). Digitalizing the Journalistic Field: Journalists' Views on Changes in Journalistic Autonomy, Capital and Habitus. u: *Digital Journalism*. 1-20.
- Lippman, W. (2020) [1920]. *Liberty and the News*. A Mediastudies.press.
- Lippman, W. (1922). *Public opinion*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Lischka, J.A; Schaetz, N. i Oltersdorf, A. (2022). Editorial Technologists as Engineers of Journalism's Future: Exploring the Professional Community of Computational Journalism. *Digital Journalism*. 1-19.
- Lowrey, W. (2018). Journalism as Institution. u: Vos, T.P. (ur.) *Journalism*, Boston/Berlin: De Gruyter Mouton. 125-148.
- Machlup, F. (1962) *The Production and Distribution of Knowledge in the United States*, New Jersey: Princeton University Press.
- MacIntyre, A. (2007). *After Virtue. Third edition*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.

- Maguadd, P. i Solaroli, M. (2020) Platform Studies and Digital Cultural Industries. *Sociologica. International Journal of Sociological Debate*. 14 (3), 267-293.
- Mahoney, J. (2000). Path Dependence in Historical Sociology. u: *Theory and Society*. 29 (4). 507-548
- Majchrzak, A; Faraj, S; Kane, G.C; Azad, B. (2013). The Contradictory Influence of Social Media Affordances on Online Communal Knowledge Sharing. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19, 38-55.
- Manovich, L. (2013). *Software Takes Command*. NewYork, London, New Delhi, Sydney: Bloomsbury.
- Manovič, L. (2015). *Jezik novih medija*. Beograd: Clio.
- Mason, E.S. (1959). *The Corporation in Modern Society*. Cambridge: Harvard University Press.
- May, C. (2002). *The Information Society: A Sceptical View*. Cambridge: Polity.
- Mayer-Schönberger, V. i Cukier, K. (2013). *Big Data: A Revolution That Will Transform How We Live, Work, and Think*. Boston: Houghton Mifflin Harcourt.
- McIntyre, D.P. i Srinivasan, A. (2016). Networks, Platforms, And Strategy: Emerging Views And Next Steps. *Strategic Management Journal*, 38 (1), 141-160.
- McChesney, R. (2008). *Bogati mediji, siromašna demokratija. Komunikacijske politike u mutnim vremenima*. Sarajevo: Šahinpašić
- McChesney, R. i Pickard, V. (2011). *Will the Last Reporter Please Turn Out the Lights*. New York: The New Press.
- McCombs, M. E. i Shaw, D.L. (1972). The Agenda-Setting Function of Mass Media. *Public Opinion Quarterly*. 36(2). 176 – 187.
- McCombs, M. (1972). Mass media in the marketplace. *Journalism Monographs*, 24.
- McDonald, P. (2022). Media, Industries, Research. Problematizing the Field. u: McDonald, P. (ur.) *The Routledge Companion to Media Industries*. London i New York: Routledge. 1-19.
- McManus, J.H. (2019). Commodification of News. u: Vos, T.P. i Hanusch, F. (ur.) *The International Encyclopedia of Journalism Studies*. John Wiley & Sons, Inc.
- McNair, B. (2018). Journalism as Public Sphere. u: Vos, T. P. (ur.). *Journalism*. Boston/Berlin: Walter de Gruyter Inc. 149-168.
- McNair, B. (2009). *News and Journalism in the UK. Fifth Edition*. London and New York: Routledge.
- McVeigh-Schultz, J. i Baym, N.K. (2015). Thinking of You: Vernacular Affordance in the Context of the Microsocial Relationship App, Couple. *Social Media + Society*. 1-13.
- Meier, K; Schützeneder, J; García Avilés, J.A; Valero-Pastor, J.M; Kaltenbrunner, A; Lugschitz, R; Porlezza, C; Ferri, G; Wyss, V; Saner, M. (2022). Examining the Most Relevant Journalism

- Innovations: A Comparative Analysis of Five European Countries from 2010 to 2020. u: *Journalism and Media*. 3(4). 698-714.
- Meyrowitz, J. (1985). *No Sence of Place: The Impact of Electronic Media on Social Behavior*. New York: Oxford University Press.
- Milivojević, S. (2001). Javna sfera, mediji i javnost. *Reč*. 10 (64). 179- 213.
- Milojević, A i Krstić, A (2018). Hierarchy of influences on transitional journalism: Corrupting relationships between political, economic and media elites. *European Journal of Communication*. 33 (1). 37 – 56.
- Milojević, A. i Krstić, A. (2016). Demokratizacija medija u Srbiji: Etika novinarske profesije posmatrana kroz analizu naslova u dnevnoj štampi. U: Vujačić, I. i Vranić, B. (urs.), *Urušavanje ili slom demokratije/Dcline or eclipse of democracy in Europe's new democracies*, zbornik radova sa međunarodne konferencije „Urušavanje ili slom demokratije“, Beograd, 24-26. Septembar 2016., Beograd: Udruženje za političke nauke i Fakultet političkih nauka, Univerziteta u Beogradu. 277-297.
- Montforf, N. i Bogost, I. (2009). *Racing The Beam. The Atari Video Computing System*. Cambridge i London: The MIT Press.
- Nieborg, D.B i Helmond, A. (2019) The political economy of Facebook's platformization in the mobile ecosystem: Facebook Messenger as a platform instance. *Media, Culture & Society*, 41 (2), 196-218.
- Nielsen, R.K. i Ganter, S.A. (2022). *The Power of Platforms. Shaping Media and Society*. Oxford: Oxford University, Press.
- Oz, M; Shahin, S; Greeves, S. (2023). Platform Affordances and Spiral of Silence: How Perceived Differences between Facebook and Twitter Influence Opinion Expression Online. *Technology in Society*. 76.
- Padovani, C. i Santaniello, M. (2018). Digital constitutionalism: Fundamental rights and power limitation in the Internet eco-system. *The International Communication Gazette*. 1–7.
- Pavlik, J. (2000). The Impact of Technology on Journalism. *Journalism Studies*. 1 (2). 229-237.
- Pavlović, D. (2009). Sociološke osnove normativnog institucionalizma u političkoj nauci. u: *Sociološki pregled*. XLIII (2). 231–250.
- Peruško, Z. (2019). Path dependency and critical junctures in comparative analysis of post-socialist media systems: the case of Southeast Europe“ (prezentacija) *8th Graduate Spring School and Research Conference on Comparative amedia Systems: 100 Years of Media Systems in Southeast Europe – The Legacy of Yugoslavia*, IUC Dubrovnik, Croatia
- Peruško, Z. Vozab, D. i Čuvalo A. (2021). *Comparing Post-Socialist Media Systems. The Case of Southeast Europe*. London i New York: Routledge.
- Peters, J. D. (1989). *Democracy and American Mass Communication Theory: Dewey, Lippmann, Lazarsfield*. *Communication*. 11: 199-220.

- Petrović, D. (2007). Od društvenih mreža do umreženog društva: jedan osvrt na makro mrežni pristup u sociologiji. *Sociologija*. 49(2). 161-182.
- Robbins, D. (2000). *Bourdieu and Culture*. London: Sage.
- Rogers, E. (2003). *Diffusion of Innovations*. 5th ed. New York: Free Press.
- Rohlf, J. (1974). A theory of interdependent demand for a communications service. *The Bell Journal of Economics and Management Science*, 5, (1). 16-37.
- Rosenau, J.N. (1992). Governance, Order, and Change in World Politics. u: Rosenau, J.N. i Czempiel, E. (ur.) *Governance Without Government: Order and Change in World Politics*. UK: Cambridge University Press: 1-30.
- Sayes, E. (2014). Actor–Network Theory and methodology: Just what does it mean to say that nonhumans have agency?. *Social Studies of Science*. 44 (1) 134–149.
- Schudson, M. i Anderson, C. (2009). Objectivity, Professionalism, and Truth Seeking in Journalism. u: Wahl-Jorgensen, K. i Hanitzsch, T. (ur.) *The Handbook of Journalism Studies*. New York i London: Routledge. 88-101.
- Shoemaker, P. i Reese, S. (1996). *Mediating the message: theories of influences on mass media content*. US: Longman.
- Tumber, H. (2019). Journalism Studies. u: Vos, T.P i Hanusch, F. (ur.) *The International Encyclopedia of Journalism Studies*. John Wiley & Sons, Inc.
- Van Dijk, T. A. (1988). *News as Discourse*, Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Context. A sociocognitive approach*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Van Dijk, T. A. (2014). *Discourse and Knowledge. A sociocognitive approach*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Williams, R. i Edge, D. (1996). The social shaping of technology. *Research Policy* (25). 865-899.
- Wiik, J. (2010). Journalism in Transition. *The Professional Identity of Swedish Journalists (Doctoral Thesis for PhD degree)*. Gothenburg: University of Gothenburg.
- Winseck, D. (2011). The Political Economies of Media and the Transformation of the Global Media Industries. u: Winseck, D. i Jin, D.Y. (ur.) *The Political Economies of Media: The Transformation of the Global Media Industries*, London: Bloomsbury Academic, 3-49.
- Zelizer, B. (2017). *What Journalism Could Be*. Cambridge i Malden: Polity Press.
- Zelizer, B. (2019). Why Journalism Is About More Than Digital Technology. *Digital Journalism*. 7(3). 343-350.
- Zhang, W. (2020). *The logic of platformization and News. Doctoral thesis*. Barcelona: Autonomus University of Barcelona.

